

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG TRONG TÁC PHẨM “SỬA ĐỔI LỖI LÀM VIỆC” ĐỐI VỚI RÈN LUYỆN ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG CHO CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN HIỆN NAY

TRẦN THỊ THIẾU HOA - ĐẶNG MINH PHỤNG*

Ngày nhận: 16/8/2022

Ngày phản biện: 12/9/2022

Duyệt đăng: 20/12/2022

Tóm tắt: Giáo dục đạo đức cho cán bộ, đảng viên là vấn đề được Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm trong quá trình xây dựng Đảng. Người thường xuyên nhắc nhở cán bộ, đảng viên phải rèn luyện, trau dồi, giữ vững đạo đức cách mạng. Trên cơ sở truyền thống đạo đức tốt đẹp của dân tộc, chắt lọc tinh hoa đạo đức nhân loại, Người phát triển và sáng tạo những giá trị đạo đức mới phù hợp với điều kiện Việt Nam. Bài viết tìm hiểu việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng trong tác phẩm “Sửa đổi lỗi làm việc” đối với việc rèn luyện đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên hiện nay.

Từ khóa: Cán bộ, đảng viên; đạo đức cách mạng; “Sửa đổi lỗi làm việc”; tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng.

Đặt vấn đề

Chủ tịch Hồ Chí Minh - thiên tài chính trị, nhà văn hóa kiệt xuất, danh nhân văn hóa thế giới, Người là kết tinh những phẩm chất tốt đẹp nhất của dân tộc Việt Nam với đạo đức cộng sản cao quý của chủ nghĩa Mác - Lênin. Trong cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Người luôn coi trọng vấn đề xây dựng đạo đức cách mạng, đạo đức là cái gốc, nền tảng của người cách mạng. Từ thực tiễn hoạt động cách mạng Người viết: “Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”[3; tr.292]. Bởi vậy, Người hết sức chú trọng xây dựng nền tảng đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên. Người viết tác phẩm “Sửa đổi lỗi làm việc” năm 1947, đây là văn kiện quan

trọng về xây dựng Đảng, trong đó đạo đức cách mạng giữ vị trí quan trọng hàng đầu. Tác phẩm không chỉ có giá trị lý luận mà còn khẳng định sự đúng đắn trong thực tiễn, đặc biệt đối với công tác rèn luyện đạo đức cách mạng của đội ngũ cán bộ, đảng viên hiện nay.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng trong tác phẩm “Sửa đổi lỗi làm việc”

Khi Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, với tầm nhìn xa, thấu hiểu những vấn đề có ý nghĩa cốt tử với chính quyền cách mạng non trẻ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sớm thấy nguy cơ đối với Đảng, những căn bệnh địa vị, công thần, cục bộ địa phương, bè phái, lo việc riêng hơn việc công rất dễ nảy sinh trong cán bộ, đảng viên, nhất là trong những người có chức, có quyền. Người viết tác phẩm “Sửa đổi lỗi làm việc” (1947) với bút

* Học viện Chính trị khu vực I.

đanh X.Y.Z nhằm xây dựng và bồi dưỡng ý thức chính trị cho cán bộ, đảng viên để họ hoàn thành tốt nhiệm vụ cách mạng mà Đảng và nhân dân giao phó. Tác phẩm gồm 6 phần: Phê bình và sửa chữa; Máy điều kinh nghiệm; Tư cách và đạo đức cách mạng; Vấn đề cán bộ; Cách lãnh đạo; Chống thói ba hoa. Tác phẩm như một văn kiện có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc, nhằm xây dựng và củng cố Đảng Cộng sản Việt Nam thành một đảng Mác - Lênin chân chính, đủ sức lãnh đạo sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc đến thắng lợi vẻ vang. Trong phần Tư cách và đạo đức cách mạng, Người nêu rõ những lý tưởng, mục tiêu và nguyên tắc hoạt động cơ bản của Đảng; trách nhiệm của người đảng viên, phẩm chất đạo đức của cán bộ, đảng viên; phân tích các khuyết điểm, thói tật, căn bệnh cụ thể mà họ thường mắc phải và cách khắc phục.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, đạo đức cách mạng là đạo đức của người cách mạng xuất hiện trong quá trình đấu tranh giải phóng dân tộc và đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Đạo đức cách mạng là trung với nước, hiếu với dân, suốt đời phấn đấu hy sinh vì độc lập tự do của Tổ quốc, vì chủ nghĩa xã hội, nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng; là cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; luôn yêu thương, quý trọng con người, sống có tình, có nghĩa và tinh thần quốc tế trong sáng... Và đạo đức cách mạng là gốc của nhân cách, là nền tảng của người cách mạng.

Đạo đức cách mạng trong tác phẩm: “Sửa đổi lối làm việc” thể hiện qua “những tính tốt”, gồm năm đức tính: “Nhân, Nghĩa, Trí, Dũng, Liêm”. Những đức tính này được

Người kế thừa từ đạo đức Nho giáo, mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc; đồng thời Người đã bồi đắp vào đó những nội dung mới phù hợp với hoàn cảnh lịch sử của cách mạng Việt Nam: “Đạo đức đó không phải là đạo đức thủ cựu. Nó là đạo đức mới, đạo đức vĩ đại, nó không phải vì danh vọng của cá nhân, mà vì lợi ích chung của Đảng, của dân tộc, của loài người”[3; tr.292].

Người đã nâng đức “Nhân” lên tầm cao mới mang tính Đảng, tính cách mạng; nhân là yêu thương con người, hết lòng giúp đỡ đồng chí đồng bào; kiên quyết chống lại những người, những việc có hại đến Đảng, đến nhân dân; lo trước mọi người, hưởng sau mọi người; không sợ cực khổ, không ham uy quyền: “NHÂN là thật thà thương yêu, hết lòng giúp đỡ đồng chí và đồng bào. Vì thế mà kiên quyết chống lại những người, những việc có hại đến Đảng, đến nhân dân.”[3; tr.291]. Người viết: “Hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin là phải sống với nhau có tình có nghĩa. Nếu thuộc bao nhiêu sách mà sống không có tình có nghĩa thì sao gọi là hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin được”[4; tr.668]. Chủ nghĩa Mác - Lênin kết hợp với giá trị đạo đức truyền thống dân tộc Việt Nam, hội nhập với giá trị thời đại, nâng nhân cách Việt Nam lên tầm cao mới, đồng thời làm cho chủ nghĩa Mác - Lênin có tâm hồn, tình cảm cao đẹp, không còn là lý luận khô khan mà thấm đượm giá trị nhân văn.

“Nghĩa” trong tư tưởng Hồ Chí Minh là ứng xử ngay thẳng, không tư tâm, không có việc gì giấu Đảng; thấy việc gì phải thì phải làm, phải ủng hộ; thấy việc gì trái thì phải tránh; không sợ phê bình. Như vậy, “nghĩa” là một phẩm chất cơ bản của người cách mạng. Hiểu nghĩa và làm theo nghĩa, người cách

mạng sẽ có phương châm sống và hành động đúng đắn vì lợi ích chung của Đảng, của Tổ quốc: “NGHĨA là ngay thẳng, không có tư tâm, không làm việc bậy, không có việc gì phải giấu Đảng. Ngoài lợi ích của Đảng, không có lợi ích riêng phải lo toan.”[3, tr.292].

“Trí”, theo Người không chỉ là trí thức hay kinh nghiệm con người có được qua quá trình sống, chiến đấu, lao động, học tập; mà Trí còn là phải tự rèn mình sao cho không làm việc gì một cách mù quáng, để cho đầu óc ta luôn trong sạch, sáng suốt; biết xem người, biết xem việc để luôn biết dùng, biết cất nhắc người tốt; biết loại bỏ những phần tử hủ hóa, biết việc gì lợi để làm, biết việc hại để tránh. Trí là hiểu biết, nhưng những hiểu biết ấy phải gắn với nhiệm vụ cách mạng, phải giúp cho người cách mạng hoàn thành nhiệm vụ, bốn phạm của mình: “TRÍ vì không có việc tư túi nó làm mù quáng, cho nên đầu óc trong sạch, sáng suốt. Dễ hiểu lý luận. Dễ tìm phương hướng. Biết xem người. Biết xét việc. Vì vậy, mà biết làm việc có lợi, tránh việc có hại cho Đảng, biết vì Đảng mà cất nhắc người tốt, đề phòng người gian”[3; tr.292].

“Dũng”, theo Người không chỉ là sự can đảm, gan dạ, bất khuất mà còn là bản lĩnh, trung thực để chiến thắng chính mình. Đó là phải có gan làm việc đúng, việc phải; có gan sửa chữa khuyết điểm mình phạm phải, có gan chịu đựng gian khổ, khó khăn; thậm chí hy sinh cả tính mạng nếu đó là lý tưởng, là việc lợi cho dân, cho Đảng, cho nước. Như vậy, người cách mạng phải có dũng, không có dũng thì không làm được cách mạng: “DŨNG là dũng cảm, gan góc, gặp việc phải có gan làm. Thấy khuyết điểm có gan sửa chữa. Cực khổ khó khăn, có gan chịu đựng. Có gan chống lại những sự vinh hoa, phú

quý, không chính đáng. Nếu cần, thì có gan hy sinh cả tính mệnh cho Đảng, cho Tổ quốc, không bao giờ rụt rè, nhút nhát”[3, tr.292].

“Liêm” trong “Sửa đổi lối làm việc” là không lấy của người làm của mình, ít lòng tham muốn vật chất: “LIÊM là không tham địa vị. Không tham tiền tài. Không tham sung sướng. Không ham người tâng bốc mình. Vì vậy mà quang minh chính đại, không bao giờ hủ hoá”[3; tr.292]. Người nhấn mạnh “Chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ”[3; tr.292].

Từ Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng trong tác phẩm “Sửa đổi lối làm việc”, chúng ta thấy một số điểm cơ bản sau:

Thứ nhất, đạo đức cách mạng bắt nguồn từ truyền thống đạo đức của dân tộc Việt Nam, đồng thời kế thừa những tư tưởng đạo đức phương Đông, những tinh hoa đạo đức của nhân loại và đặc biệt quan trọng là tư tưởng đạo đức của chủ nghĩa Mác - Lênin, với những bổ sung và phát triển về chất cho phù hợp với yêu cầu sự nghiệp cách mạng Việt Nam. Đạo đức cách mạng là đạo đức mới, khác về chất so với đạo đức cũ, không vì danh vọng, không vì lợi ích của một cá nhân nào, mà vì lợi ích chung của Đảng, của dân tộc và của loài người. Đạo đức cách mạng phản ánh lợi ích của giai cấp công nhân, nhân dân lao động và của toàn nhân loại, là vũ khí tinh thần để giai cấp công nhân và nhân dân lao động giải phóng mình và giải phóng nhân loại.

Thứ hai, Hồ Chí Minh cũng đề cập một nội dung mới, phản ánh đạo đức cao rộng hơn là “Trung với nước hiếu với dân”. Đó là một cuộc cách mạng trong quan niệm đạo đức. Nội dung chủ yếu của trung với nước hiếu với dân là: Trong mối quan hệ giữa cá nhân với cộng đồng và xã hội, phải biết đặt

lợi ích của Đảng, của Tổ quốc, của cách mạng lên trên hết, trước hết; quyết tâm phấn đấu thực hiện mục tiêu cách mạng; thực hiện tốt mọi chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước.

Thứ ba, theo Hồ Chí Minh, đạo đức cách mạng còn là ra sức học tập chủ nghĩa Mác - Lênin, luôn tự phê bình và phê bình nhằm nâng cao phẩm chất cách mạng, luôn tôn trọng kỷ luật Đảng, tuyệt đối chấp hành sự phân công của Đảng, đồng thời phải hoàn thành tốt nhiệm vụ mà Đảng giao, tích cực hăng hái trong công việc, giữ gìn mối đoàn kết trong Đảng, toàn đảng phải là một khối thống nhất, cả ý chí và hành động.

Tác phẩm “Sửa đổi lối làm việc” của Chủ tịch Hồ Chí Minh là một cuốn sách học tập mà nội dung của nó đã thấm sâu trong lớp lớp cán bộ, đảng viên của Đảng, trở thành vũ khí lý luận, vũ khí tinh thần sắc bén của các thế hệ cán bộ cách mạng. Tác phẩm đã góp phần không nhỏ vào khắc phục những sai lầm, khuyết điểm về mặt đạo đức trong cán bộ đảng viên, xây dựng Đảng thật sự trong sạch, vững mạnh. Những nội dung của tác phẩm vẫn giữ nguyên giá trị và mang một ý nghĩa sâu sắc về thực tiễn trong cuộc đấu tranh chống suy thoái tư tưởng, chống chủ nghĩa cá nhân... đặc biệt trong rèn luyện đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên hiện nay.

2. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng trong tác phẩm “Sửa đổi lối làm việc” với việc nâng cao đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên hiện nay

Trên cơ sở kiên định và vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng, trong sự nghiệp đổi mới, cán bộ, đảng viên đã kế thừa và phát huy trí tuệ của dân tộc và thời đại, tiêu biểu là chủ nghĩa Mác - Lênin,

tư tưởng Hồ Chí Minh để vận dụng một cách phù hợp vào điều kiện của đất nước. Họ là những con người luôn đi đầu trên mọi trận tuyến, trong thời chiến cũng như thời bình, xứng đáng với vai trò vừa là người lãnh đạo, vừa là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân. Họ là những người luôn nỗ lực học tập, trau dồi tri thức, kỹ năng, nghiệp vụ và luôn vì Đảng, vì nhân dân mà hết lòng, hết sức hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ. Họ tu dưỡng đạo đức, sống cần, kiệm, liêm, chính, làm việc chí công vô tư... Đánh giá về vấn đề này, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII khẳng định: “Công tác xây dựng Đảng về đạo đức được Trung ương và các cấp ủy, tổ chức đảng đề cao, nhận thức và hành động của đội ngũ cán bộ, đảng viên, nhất là đảng viên giữ vị trí lãnh đạo, quản lý có chuyển biến tích cực” [1; tr.173].

Bên cạnh những thành tựu đạt được, còn tồn tại một số hạn chế về nhận thức, tư tưởng chính trị dẫn tới phai nhạt lý tưởng và sa sút về lối sống, phẩm chất đạo đức của một số cán bộ, đảng viên. Nhận thức sâu sắc nguy cơ này, tại các kỳ Đại hội Đảng và nhiều hội nghị Trung ương, Đảng có những đánh giá thẳng thắn: Những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ, phai nhạt lý tưởng, niềm tin đối với Đảng, chế độ xã hội chủ nghĩa. Đặc biệt nguy hiểm là sự “trôi dạt” của chủ nghĩa cá nhân, lối sống vị kỷ, vụ lợi, chạy theo các giá trị vật chất, xem thường các giá trị tinh thần; chỉ lo vun vén cho cá nhân mà thờ ơ, lảng tránh trách nhiệm với Đảng, với Tổ quốc, với nhân dân. Tổng kết về vấn đề này, Văn kiện Đại hội XIII khẳng định: “Việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên chưa thường xuyên, một số suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống; vẫn còn tình trạng nói

không đi đôi với làm; không tuân thủ nguyên tắc của Đảng; quan liêu, tham nhũng, lãng phí, cá nhân chủ nghĩa, cơ hội, thực dụng, bè phái, gây mất đoàn kết nội bộ; một số cán bộ vi phạm đến mức phải kỷ luật, xử lý hình sự, trong đó có cả Ủy viên Bộ Chính trị, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương”[1; tr.178-179].

Để khắc phục tình trạng trên, cán bộ, đảng viên cần nhận thức, quán triệt đầy đủ và rèn luyện đạo đức theo tinh thần của tác phẩm “Sửa đổi lối làm việc” là: “Nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm”. Đây là những phẩm chất không thể thiếu của người cán bộ, đảng viên đảng cộng sản trong bất kỳ điều kiện, hoàn cảnh nào. Để giáo dục, xây dựng, rèn luyện những phẩm chất đạo đức cách mạng này đạt hiệu quả thiết thực, mỗi cán bộ, đảng viên phải không ngừng tu dưỡng, học tập, rèn luyện thực hiện có trách nhiệm một số nội dung sau:

Thứ nhất, cán bộ, đảng viên nêu cao luận điểm: “Nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm” trong thực hiện nhiệm vụ được giao. Luận điểm “Nhân, Nghĩa” của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã định hướng, chỉ dẫn cho cán bộ, đảng viên hiện nay trong thực hiện nhiệm vụ phải trung thành với mục tiêu, lý tưởng của Đảng, kiên định với sự nghiệp đổi mới toàn diện đất nước, tận tâm, tận lực với công việc của Đảng, sẵn sàng chấp nhận gian khổ, hy sinh, hết lòng phấn đấu vì lợi ích của Đảng, lợi ích của nhân dân. Yêu thương con người, đồng bào, đồng chí; gần dân, trọng dân...

Song song với đó, người cán bộ, đảng viên trong bối cảnh hiện nay phải rèn luyện trí tuệ sáng suốt, có trình độ giác ngộ chính trị, biết vận dụng linh hoạt, sáng tạo lý luận vào thực tiễn để tìm ra phương hướng thực hiện đúng đắn. Trong hoạt động thực tiễn, có sự đầu tư trí tuệ cho công việc, tích cực tìm tòi, sáng tạo,

mang hết khả năng của mình cống hiến, phụng sự Tổ quốc.

Người cán bộ, đảng viên trong thực hiện nhiệm vụ phải dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm và mạnh dạn đổi mới. Bên cạnh đấu tranh với cái xấu, cái ác, cái lạc hậu lỗi thời, cán bộ, đảng viên hiện nay cũng cần đấu tranh để bảo vệ cái tốt, cái thiện, cái đúng, bảo vệ chân lý. Từ luận điểm “Nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm” cán bộ, đảng viên phải tự mình soi lại bản thân để hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao, xứng đáng với niềm tin của nhân dân.

Thứ hai, phát huy tính tích cực, chủ động của cán bộ, đảng viên trong rèn luyện đạo đức cách mạng “nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm” theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Đây là yêu cầu đòi hỏi mỗi cán bộ, đảng viên phải nghiêm túc, tự giác thực hiện... như lời Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định: “Mỗi cán bộ, đảng viên phải tự giác học tập, ra sức tu dưỡng, rèn luyện để không ngừng nâng cao trình độ nhận thức, trở thành những con người có văn hóa, có liêm si”[5, tr.327]. Việc học tập, tự học tập để nâng cao nhận thức của cán bộ, đảng viên về đạo đức cách mạng phải được thực hiện thường xuyên, liên tục. Các nội dung học tập về “nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm” theo tư tưởng Hồ Chí Minh phải được đưa vào sinh hoạt chi bộ và trở thành nền nếp để thấm nhuần đến từng đảng viên. Đội ngũ cán bộ, đảng viên hiện nay thường xuyên trao đổi, thảo luận, tự phê bình và phê bình, đóng góp ý kiến xây dựng cho cán bộ lãnh đạo, quản lý của cơ quan, đơn vị, địa phương. Biểu dương những việc làm tốt, kịp thời phát hiện, uốn nắn những việc làm chưa tốt. Mỗi cán bộ, đảng viên phải tự giác phấn đấu và tu dưỡng, rèn luyện theo những chuẩn mực đạo

đức được xây dựng ở địa phương, cơ quan, đơn vị, trong từng tổ chức đảng.

Thứ ba, cán bộ, đảng viên hiện nay cần nỗ lực phấn đấu, thực hiện sáng tạo các phương pháp rèn luyện đạo đức cách mạng. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, mỗi cán bộ, đảng viên có nhiều phương pháp để rèn luyện đạo đức, trong đó những phương pháp cơ bản và phổ quát nhất đó là: Ham học, cầu tiến bộ; lắng nghe ý kiến và tôn trọng kỷ luật; thực hiện tốt tự phê bình và phê bình... Các phương pháp rèn luyện đạo đức nêu trên đều rất quan trọng, rất cần thiết, mỗi cán bộ, đảng viên phải chủ động nghiên cứu, tích cực thực hiện một cách sáng tạo, không được coi nhẹ phương pháp nào. Tuy nhiên, trong các phương pháp rèn luyện đạo đức, phương pháp "tự phê bình và phê bình" có tầm quan trọng đặc biệt. Bởi vì, tự phê bình và phê bình là vũ khí sắc bén để

chiến đấu và chiến thắng với những sai lầm, khuyết điểm, là một trong những động lực mạnh mẽ cho sự tiến bộ, trưởng thành của từng cá nhân và từng tổ chức.

Kết luận

Tác phẩm "Sửa đổi lối làm việc" là những ưu tư, khắc khoải của Chủ tịch Hồ Chí Minh với mong muốn cán bộ, đảng viên nhận thức đúng vị trí, vai trò của mình để làm việc, cống hiến vì hạnh phúc nhân dân. Sáng rõ tầm nhìn thời đại và vẹn nguyên giá trị định hướng, 75 năm sau khi Chủ tịch Hồ Chí Minh viết tác phẩm "Sửa đổi lối làm việc", tư tưởng về đạo đức cách mạng của Người vẫn là những chỉ dẫn quý báu, động lực tinh thần vô giá giúp toàn Đảng, toàn dân nói chung và đội ngũ cán bộ, đảng viên nói riêng vượt qua khó khăn, tận dụng thời cơ, đưa đất nước sánh vai với các cường quốc năm châu.

Tài liệu tham khảo:

[1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập II, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

[2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Kết luận số 21 - KL/TW ngày 25/10/2021 của Ban Chấp hành Trung ương *Về đẩy mạnh xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị; kiên quyết ngăn chặn, đẩy lùi, xử lý nghiêm cán bộ, đảng viên suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, biểu hiện "tự diễn biến", "tự chuyển hoá"*.

[3] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 5, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[4] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 15, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[5] Nguyễn Phú Trọng (2022), *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.